

Naslovnica » Kategorija » Neprofitni mediji u doba pobune

| Neprofitni mediji u doba pobune

ALEN MIKEC 23. STUDENOGA 2025.

IZDVOJENO, MEDIJI

Generalni štrajk siječnja 2025 (Foto: Sergio Oren, Wikipedia)

Od prvih represivnih odgovora režima na nenasilne prosvjede u Srbiji dobar dio javnosti s napetošću prati veća prosvjedna okupljanja. U tom je kontekstu gotovo pa nemoguće bilo zaobići prijenose uživo na društvenim mrežama s oznakom portala **Mašina.rs**. Portal **KRIK**, postao je poznat po fascinantnim otkrićima koruptivnih radnji. O stanju u Srbiji i problemima s kojima se suočavaju mediji za **H-Alter** govore koordinatorice portala Irena Pejić (**Mašina**) i Jelena Vasić (**KRIK**).

Pobuna u Srbiji je ušla u drugu godinu komemorativnim skupom kojim je obilježena godina od pogibelji 16 ljudi nakon **pada nadstrešnice** u Novom Sadu 1. studenog prošle godine.

Intenzivniji prosvjedi i studentske blokade sveučilišnih ustanova započele su krajem studenog prošle godine. Prosvjedi koji su započeti na antikorupcijskoj platformi u narednom periodu dobivaju karakter šire **narodne pobune** protiv neproporcionalnog odgovora represivnog sistema na nenasilne skupove. Najveći prosvjedi okupili su više stotina tisuća ljudi na jednom mjestu. Poziv na smjenu vlasti **Aleksandra Vučića** i vladajućeg SNS-a i prijevremene izbore postao je jedan od glavnih zahtjeva posljednjih mjeseci.

U cijelom tom procesu mediji su igrali ogromnu ulogu. Zbog ignoriranja i neadekvatnog izvještavanja RTV Srbije i Vojvodine o društvenim građanskim nemirima, u travnju ove godine na nekoliko dana je u Beogradu **blokirani javni servis**. Građanstvo je u više navrata mobilizirano i zbog huškačkih kampanja **tabloida** i tabloidnih televizija s nacionalnim frekvencijama izravno povezanih s vladajućim strukturama. Pokazana je i visoka građanska svijest prema važnosti trenutno paralizirane **regulatorne agencije (REM)**.

S druge strane, unatoč **fizičkim nasrtajima** i demoniziranju od strane prorežimskih medija, potvrđena je podrška medijima koji su izvještavali o koruptivnim radnjama vladajućih, represiji i nasilju nad prosvjednicima. Veliko nezadovoljstvo javnosti izazvala je **nedavno otkrivena** mogućnost režimskog preuzimanja *United Media* grupe u čijoj nakladi izlaze televizije N1 i Nova S i listovi *Danas* i *Radar*. Međutim, nije samo *mainstream* pokazao žilavost u doba pokušaja blokade medijskog sustava od strane režima. **Studentski informativni programi**, manji komercijalni, lokalni i neprofitni mediji pokazali su žilavost i u doba neviđenih političkih pritisaka i pokušaja ovladavanja medijskim sustavom od vladajuće strukture.

“ *Pokazalo se da publika zna honorirati integritet. U doba neviđene represije, političkih i društvenih nemira oba portala bilježe porast čitanosti i materijalne podrške od strane građana*

Dva su nam neprofitna medija u tom kontekstu privukla pažnju. Od prvih represivnih odgovora režima na nenasilne prosvjede – a naročito nakon upotrebe **zvučnog topa** kojim je umalo izazvan smrtonosni stampedo nakon završetka rekordnog okupljanja od oko 300 000 ljudi na **beogradskoj Slaviji** – dobar dio javnosti izvan Srbije s napetošću prati sva veća prosvjedna

okupljanja. U tom je kontekstu gotovo pa nemoguće bilo zaobići prijenose uživo na društvenim mrežama s oznakom portala **Mašina.rs**. Portal je u posljednjih godinu dana istaknut predanim izvještavanjem s terena. Crvene oči od suzavca i izvještavanja ispred i iza policijskih kordona postali su uobičajen prizor njihovoj publici.

Portal **KRIK**, s druge pak strane, istraživački je medij koji je nedavno proslavio svoj deseti rođendan. Široj javnosti su postali poznati po fascinantnim otkrićima koruptivnih radnji. U posljednjih su desetak godina pokazali na desetke moćnika izravno povezanih s vladajućim strukturama. Jasno je da su zbog toga bili predmetom huškačkih kapanja i nasilnih napada na novinarke i novinare. Poznati su i kao jedni od europskih rekordera po **SLAPP tužbama** zbog čega se novinarima trude osigurati psihološku pomoć, pravnu i fizičku zaštitu. Trenutno se protiv njih vodi 17 parnica, kažu, pri čemu ističu i tužbe od moćnika kao što je **Nikola Petrović**, čuveni kum Aleksandra Vučića, koji je na svako istraživanje odgovorio tužbom. S ponosom ističu pravilo redakcije da kad ih netko neosnovano tuži ne posustaju, već dapače, intenziviraju istraživački pritisak.

Neprofitni mediji koji fokus stavljaju na izvještavanje s terena ili istraživački rad u Hrvatskoj su gotovo pa nepostojeći. I jedna i druga disciplina može biti prilično opasna po novinara. Međutim, upravo u slučaju ova dva portala, pokazano je da

publika zna honorirati integritet. Oba portala u doba neviđene represije i političkih i društvenih nemira bilježe porast čitanosti i materijalne podrške od strane građana.

O stanju u Srbiji i izazovima pred kojima se nalaze mediji za *H-Alter* govore koordinatorice neprofitnih portala u Srbiji, **Irena Pejić** (*Mašina*) i **Jelena Vasić** (*KRIK*).

Irena Pejić

Irena Pejić, koordinatorica portala *Mašina*: Sve što je sada metastaziralo postojalo je i prethodnih godina. U Srbiji se sada dešavaju protesti koji su jako dinamični, intenzivni i bezbednosno izazovni. Urednika su dok je izveštavao sa terena pogodili vatrometom i zaleđenom flašom u vrat. I onda smo shvatili da moramo da zaštitimo glave. Građani su se odazvali i pomogli nam nabaviti šlemove.

Imate li dojam da je u posljednjih godinu dana prepoznata važnost medija u Srbiji?

Ljudi u Srbiji su oduvek znali koliko su mediji bitni. Mislim da je ova godina eskalirala sve one procese koji su postojali ranije. Možda je aktivirala neki broj ljudi koji nije bio aktivno uključen u demokratske procese. Ono što je svakako u Srbiji u poslednjih godinu dana vidljivo jeste jedan veliki demokratski kapacitet. Pokazalo se i to kolika je potreba za medijima koji rade bez političkih i finansijskih pritisaka.

Profesionalni mediji su toliko gurnuti u ćošak. Pustiti informaciju onakvom kakva ona zaista jeste postalo je nekom vrstom političke aktivnosti. Situacija je potpuno suluda. Medijska scena u ovom trenutku funkcioniše u potpunom institucionalnom vakuumu. REM nikada nije bio nezavisan. Trenutačno ne postoji regulator koji će regulisati sve ovo što se dešava i što možemo da gledamo na nacionalnim frekvencijama. Sve što je sada metastaziralo postojalo je i prethodnih godina, od SLAPP tužbi do političkih pritisaka i kampanja blaćenja.

Čini se da je izvještavanje s terena u fokusu javnosti. Mašina je jedan od rijetkih primjera neprofitnog medija koji naglasak stavlja na takav oblik novinarskog rada...

Mašina je zapravo 2014. počela kao jedan klasični analitički medij civilnog društva. Nastala je kao edukativni projekat koji je okupljao nekoliko ljudi. Nismo naglo i preko noći postali jedan od vodećih *news* portala u državi. Postupno smo uveli kraće novinarske forme.

Iako u najvećoj mjeri radimo vesti, bavimo se i kritičko-analitičkim tekstovima. Važna nam je poruka koju *Mašina* šalje svojim čitaocima, a to je da se stvari mogu promeniti, da se nešto može uraditi i da nekakav prostor postoji. Postali smo vidljiviji zbog izveštavanja s terena, ali uvek se trudimo da aktuelne informacije smestamo u pripadajući kontekst.

Kakva su iskustva izvještavanja s terena u kontekstu neprofitnog medija i manje redakcije?

Dvoje ili troje novinara obično izlaze na teren. Kada je cela ova situacija počela, mi smo bili nepoznati na terenu. Osim što smo bili obeleženi s prslucima na kojima piše PRESS, nismo bili prepoznatljivi. To se u međuvremenu promenilo. Nama sad ljudi prilaze i zahvaljuju se podjednako privatno i kad su dešavanja na ulici.

Korporativni mediji imaju mnogo veću infrastrukturu od nas. Nemamo veliku opremu koju vučemo sa sobom i najčešći se naši novinari na licu mesta nalaze sa svojim mobilnim telefonom. Na taj je način u ovakvim kriznim dešavanjima ponekad i lakše da se informacija prenese. Vrlo često se dešava da u emisijama velikih korporativnih medija prenose snimke novinara *Mašine*. Ne samo u Srbiji nego i u regionu.

Kad imaš kameru, reportera i asistenta ne možeš da se krećeš toliko brzo. U Srbiji se sada dešavaju protesti koji su jako dinamični, intenzivni i bezbednosno izazovni i jeste malo nezgodno

“ Svima je jasno da se u Srbiji dešava istorijski

velikim ekipama da se kreću tako brzo kroz sva dešavanja. Reporteri *Mašine* se vrlo često nalaze i ispred i iza kordona.

Mislite li da je zato *Mašini* naglo porasla čitanost i vidljivost?

Čitanost nam je višestruko povećana od istog perioda prošle godine. Na društvenim mrežama nam snimci vrlo često imaju više miliona pregleda. Imamo oko deset puta više pratilaca nego pre otprilike godinu dana. U ovom momentu imamo preko 100 000 pratilaca na **Instagramu** i **Facebooku**. Aktivni smo na svim mrežama.

Trudimo se da imamo i komunikaciju na engleskom. Koleginica vrlo često izveštava na engleskom kad su neka važna dešavanja u pitanju.

Ono što nas razlikuje u odnosu na druge medije jeste to što mi u ovo nismo ušli nespremni. Počeli smo na taj način da izveštavamo pre nego što se desio pad nadstrešnice. Proteste smo na neki način dočekali spremni. Već smo imali nekakve protokole, imali smo spremne principe i procese rada i onda smo nekako samo uplivali u takav stil izveštavanja.

Ne koristimo niti plaćene oglase jer algoritam zaista radi svoje. Prepoznali smo šta je potreba publike u ovom trenutku i pokušavamo pratiti više događanja istovremeno. Tokom leta smo imali blokade nekoliko važnijih saobraćajnica, studenti i zborovi građana su provodili decentralizovani i kontrolisani haos. Društvene mreže su se ovde pokazale kao zaista relevantan izvor informacija s obzirom da postoji potpuna medijska blokada.

Odražava li se podrška građana i u pogledu donacija?

trenutak za koji je teško zamisliti da će se opet desiti.

Fragmentirane borbe do kojih je dolazilo godinama i decenijama su se spojile u jednu veliku borbu

U ovom trenutku mi imamo oko deset posto godišnjeg budžeta finansiranog preko donacija publike što je za Srbiju ogroman rezultat.

Ne radi se o velikom iznosu u apsolutnim brojkama, ali svaka podrška doprinosi tome da zaista ostajemo nezavisni. Prijavljujemo se i na javne konkurse. Stava smo da se ne radi o državnom, nego javnom novcu, prikupljenom od građana i građanki, iako je javni novac poslednjih godina maltene nemoguće dobiti.

Imamo svakodnevnu komunikaciju sa građanima koji nam pomažu kada je potrebno. Recimo, kad nam je palo na pamet da će nam biti potrebni šlemovi za izveštavanje. Urednika su dok je izveštavao sa terena pogodili vatrometom i zaleđenom flašom u vrat. I onda smo shvatili da moramo da zaštitimo glave. Građani su se odazvali i pomogli nam nabaviti šlemove. To je mala stvar koja u ovom trenutku nama mnogo znači, pogotovo jer znamo da ljudi razumeju šta se dešava i da se sami mobilisu oko te teme.

Svima je jasno da se u Srbiji dešava istorijski trenutak za koji je teško zamisliti da će se opet desiti. Fragmentirane borbe do kojih je dolazilo godinama i decenijama su se spojile u jednu veliku borbu.

I zato postoji toliko jak odnos prema medijima koji zaista rade u interesu javnosti. Kada postoji tako neki prelomni trenutak u društvu, postaje jasno da mediji mogu da budu jedan od stubova demokratije. Ono što je karakteristično za Srbiju jeste to da smo za svih ovih skoro godinu dana očekivali puno i ništa istovremeno.

Jelena Vasić, koordinatorica projekata na portalu KRIK: Imali smo situacije kad su nam obijeni stanovi, kad smo imali veliki broj tužbi i kazni koje nismo mogli da platimo. Građani posebno brzo reaguju u situacijama kad nam je bilo najteže. Procenat podrške

Jelena Vasić

od same publike raste polako i mi se trudimo da ide od 10 do 20 posto godišnjeg budžeta KRIK-a.

Mislite li da su ljudi u Srbiji u doba krize ipak shvatili važnost novinarstva?

Primjećujete li po tom pitanju razliku u odnosu na prijašnji period?

Publika je prepoznala medije koji izveštavaju objektivno i o situaciji koja njih zanima, a to su protesti, odgovornost, korupcija i apsolutno sve što se dešava na ulicama i sa studenima. Vidi se porast podrške čitavom nizu medija.

Porastao je broj ljudi koji prati naše priče i to posebno koje se tiču vlasti i korupcije povezane s padom nadstrešnice. Porasle su i donacije koje građani upućuju nama kao neprofitnom mediju. Odaziv je u svakom smislu značajniji u godini iza nas.

Kažete da je porasla i materijalna podrška građana. Kakva su vaša iskustva po tom pitanju?

KRIK je poverenje gradio 10 godina. Od prvog dana kad smo osnovali redakciju, mi smo na svom portalu imali opciju za građane da nam doniraju iznos koji žele i da tako podrže i učestvuju u našem radu. I mi smo taj model preuzeli od naših kolega iz okruženja, pre svega od kolega iz Mađarske iz globalne mreže istraživačkih medija *Organized Crime and Corruption Reporting Project* (OCCRP) kojoj pripada i KRIK.

KRIK je apsolutni medijski pionir u Srbiji u predstavljanju opcije za donacije građana na svom sajtu. Videli smo da građani posebno brzo reaguju u situacijama kad nam je bilo najteže. Imalo smo situacije kad su nam obijeni stanovi, kad smo imali veliki broj tužbi i kazni koje nismo mogli da platimo. Građani su se odazivali u najkraćem mogućem roku i skupljali dovoljne sume koje su nam tada bile potrebne.

Drugi tip situacija je bio kada bismo ekskluzivno dokazali neku važnu koruptivnu vezu u koju je upletena vlast sa kriminalnim grupama, nešto što je baš odjeknulo. Tada građani prosto doniraju iz želje da nam se zahvale, da nastavimo u tom pravcu.

Mislim da nam je taj odnos sada stvorio malo komforniju poziciju. Pogotovo u ovom vremenu kada je najteže medijima iz ugla promena i nestajanja pojedinih međunarodnih fondova i drugih globalnih situacija. Nedavno smo zvanično pokrenuli i *Patreon* stranicu, gde se članovi naše *Patreon* zajednice rado obavezuju da mesečno doniraju deo od svojih prihoda KRIK-u.

“ *Od početka smo odlučili da se nikada nećemo prijavljivati niti na jedan državni ili lokalni konkurs u Srbiji, zbog toga što želimo da potpuno održimo objektivnost*

U tom smislu, procenat podrške od same publike raste polako i mi se trudimo da ide od 10 do 20% godišnjeg budžeta KRIK-a. Financirati se u potpunosti od priloga građana još nije moguće zbog toga što je istraživačko novinarstvo izuzetno skupo. Mi možemo da provedemo po mesec dana ili više meseci radeći na jednoj velikoj istraživačkoj priči. To svakako nije profitabilno. Medijsko tržište u Srbiji je kontrolisano i u svakom smislu zavisi od ljudi na vlasti.

Komercijalni nezavisni medij je u tom smislu poprilično teška kovanica. Neprofitni nezavisni medij je ono što je moguće u ovom trenutku da postoji i to je svakako KRIK.

KRIK je medij koji se financira i projektno. Kakva su iskustva?

Imamo sreću da naš budžet trenutno ne pati, jer imamo više donacija međunarodnih donatora, recimo Evropske unije i nekoliko nezavisnih međunarodnih fondacija i priznatih organizacija koje transparentno doniraju grantove za nezavisno novinarstvo. Važno je napomenuti da međunarodne donacije imaju stroge provere, kao i da je jasno uspostavljeno pravilo da ni jedan donator ne može da utiče na uređivačku politiku medija. Mi imamo ravnomeran priliv različitih donacija, tako da ne ovisimo od pojedinca u svakom smislu i planiramo da dalje razvijamo svoje kapacitete. Ovo se može promeniti ako naši nosioci vlasti budu odlučili da su međunarodne donacije ka

nezavisnom novinarstvu nešto što je nepoželjno ili čak štoviše kriminalno, ali to je novi nivo diktature u koji se nadam da Srbija neće ući.

Mi se svakako trudimo da nivo donacija – procenat godišnjeg budžeta koji dobijamo od građana – raste svake godine koliko je god moguće. Više se obraćamo i dijaspori koja je jako aktivna u poslednje vreme zbog svega što se dešava u Srbiji.

Neprofitne redakcije često pate od toga što većina projekata financira isključivo novinarski rad. Ostali aspekti rada jedne redakcije su obično ignorirane. KRIK radi na puno frontova. Kako uspijevate po tom pitanju?

Prijavljujemo projekte koji su fiksirani baš na novinarske proizvode a imamo i one od filantropskih i međunarodnih organizacija koje shvataju šta znači *core* podrška istraživačkom, slobodnom i kvalitetnom sadržaju. To znači da je potrebno obezbediti stabilnost organizacije koja omogućava da recimo možete fleksibilno održavati servere, novinarsku opremu za rad, bezbedno relocirati istraživačke novinare koji su možda u opasnosti i druge nepredviđene situacije.

U tom smislu mi trenutno imamo fleksibilnu podršku, tj. takozvane *core* donacije, zbog čega smo možda na neki način čak i privilegovani. Godinama smo komunicirali s donatorima potpuno iskreno i potpuno transparentno da je fleksibilna podrška ono što drži na životu istraživački medij.

Prosto morate izraziti svoju potrebu da kažete šta je vama kao iskusnim istraživačima potrebno da bi publika dobila pravi proizvod u pravom trenutku. Jer vi kao istraživački mediji morate biti spremni da se prilagodite situaciji.

Dakle, mi smo u trenutku pada nadstrešnice apsolutno imali mogućnost da sve istraživačke teme koje su u tom trenutku započete zaustavimo i da se bacimo na istraživanje tog važnog slučaja. Isto je bilo kada je počela pandemija korona virusa, zastali smo na svemu što smo radili i bacili se na proveru tačnosti informacija vezanih uz pandemiju.

Nas je 19 u timu. Petoro nas radi u projektnom odeljenju koje se bavi finansijama, projektima, komunikacijom sa partnerima, donatorima i institucijama. Tu spada i grafički dizajner sa kojim imamo redovnu saradnju. Svi ostali članovi tima su urednici, novinari i novinarke. Vrlo retko nam se dešava da imamo honorarce.

Natječete li se na projektima za javno financiranje novinarstva u Srbiji?

Od početka smo odlučili da se nikada nećemo prijavljivati niti na jedan državni ili lokalni konkurs u Srbiji, zbog toga što želimo da potpuno održimo objektivnost.

I da se vlast promeni, također ne bismo učestvovali na državnim konkursima, zato što ne želimo da ni na koji način budemo obavezni ka nosiocima vlasti, već da objektivno istražujemo apsolutno sve koji budu sedeli ili sede u državnim foteljama. Potpore u Srbiji postoje i to su uglavnom konkursi za lokalne medije, koji se na žalost u Srbiji maksimalno koriste da se finansiraju tabloidi.

Mi smo više puta istraživali te konkurse, pošto u okviru Krika postoji naš podportal koji se zove *Raskrikavanje*, gde se posebno bavimo medijskim sadržajima u Srbiji. Više puta smo analizirali te konkurse i videli da zapravo ogromna većina novca odlazi režimskim tabloidima.

Što čeka KRIK u narednom periodu?

Mislim da ćemo nastaviti istim tempom u smislu istraživanja visoke korupcije i organizovanog kriminala.

Posebno nam je važno to što smo od početka ove godine oformili *social media department*. Plan je da promovišemo naše priče u različitim formama, u video sadržajima, da dođemo do većeg broja publike i da informišemo mladu publiku jer se pokazalo da su oni važni donosioci odluka i promena u društvu.

Članak je dio projekta „Izazovi i perspektive neprofitnog medijskog sektora“, a objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Dosad objavljeno:

[Neprofitni i nevidljivi](#)

[Porezom na gorostase](#)

[Strani agenti, porezi i vrag u detaljima](#)

[financiranje udruga](#) [neprofitni mediji](#) [Srbija](#)

Alen Mikec

POVEZANI ČLANCI

ALEN MIKEC – 4. PROSINCA 2025.

Od simbola napretka do simbola propadanja

ALEN MIKEC – 30. STUDENOGA 2025.

Crveni tepih za crne ideje

ALEN MIKEC – 27. LISTOPADA 2025.

Strani agenti, porezi i vrag u detaljima

FOTO: IVA TROGRANČIĆ – 18. LISTOPADA 2025.

H-Alter proslavio prvih 20 godina!

ALEN MIKEC – 27. RUJNA 2025.

Porezom na gorostase

ALEN MIKEC – 28. KOLOVOZA 2025.

Neprofitni i nevidljivi

H-ALTER

Udruga za nezavisnu medijsku kulturu

E-mail: redakcija@h-alter.org

Tel: 01/ 492 15 46

Udruga za nezavisnu medijsku kulturu

Podržite nas!

Donatori

Oglašavanje

Impressum

Kontakt

Politika privatnosti

Pretplati se na newsletter

Unesi email adresu

PRETPLATI SE

Slažem se s politikom privatnosti.

BozooArt